Fredrika Runeberg: Aikyn

Lumimyrsky raivoaa tundralla. Rajuilma heittää jäälohkareita kuin meri vaahtoa. Muukalaisen täytyy matkustaa tundran poikki. Eteenpäin ei pääse. Hänen poronsa pysähtyy, muukalainen pysähtyy, opas pysähtyy. Mistä he löytävät nyt suojapaikan? Täytyykö heidän kuolla lumimyrskyyn? Syövätkö sudet heidät?

Kaukana näkyy vähän savua. Siellä on talo. Muukalainen ja opas yrittävät päästä sinne. Talossa on valoisaa. Siellä on juhla. Isä on myynyt nuoren 14-vuotiaan tyttärensä Aikynin miehelle, jonka nimi on Mirgán.

Muukalainen menee sisään. Siellä on lämmintä. Saako muukalainen jäädä taloon? Miksi muukalainen on lähtenyt tundralle?

Muukalainen on tärkeä mies. Hänellä on monta paperia. Hän on kai tsaarin tärkein mies? Tuleeko hän tänne laskemaan, miten monta poroa samojedeilla on?

Muukalainen kertoo, että hän on tullut tundralle, koska hän haluaa oppia samojedien kielen.

Aikyn tulee ja kumartaa syvään monta kertaa. Hän laulaa ja katsoo nöyrästi alas.

Minne tämä tyttö rukka oikein lähetetään? Täytyykö hänen todella lähteä pois isän ja äidin luota. Pois vieraaseen kotiin?

Aikyn sanoo surullisena: -Hyvästi isä, joka olet ollut minulle niin lempeä. Hyvästi äiti, älä sure sydämesi pisaraa. Hyvästi veli ja hyvästi sisko, sinustakin kasvaa vielä nainen… Nyt minun täytyy lähteä miehen palvelijaksi. Hyvästi rakas koti!

Taas Aikyn kumarsi syvään, niin syvään kuin osasi. Niin että otsa kosketti lattiaa.

Isä puhui Mirgánille: -Älä halveksi palvelijatartasi. Anna hänen nähdä kasvoissasi lempeyttä. Älä ole hänelle ankara. Älä puhu hänelle niin kuin lumimyrsky puhuu kinokselle. Jokainen tekee joskus virheitä, mutta Aikyn haluaa tehdä parhaansa. Älä vihastu, jos hän erehtyy.

******

Päivät menivät. Muukalainen lähti Mirgánin ja Aikynin mukaan. Hän oppi samojedien kielen ja kuuli, miten Mirgán puhui Aikynille, niin kuin lumimyrsky puhuu kinokselle. Hän näki, että Aikyn teki työtä enemmän kuin orja, mutta orjakin sai enemmän ystävällisyyttä kuin hän.

Muukalainen sanoi Mirgánille: -Ole lempeä vaimollesi. Älä pakota häntä tekemään sellaista työtä, joka sinulle itsellesikin olisi raskasta. Ole hänelle ystävällinen. Hän on ihminen niin kuin sinäkin.

Muukalainen suuttuu: -Miksi minä hänet sitten otin? Minä maksoin hänestä 30 poroa ja haluan, että hän kantaa minulle vettä ja puita ja että hän tekee täällä kotityöt. Onko nainen sinun mielestäsi ihminen? Ohoh, pelkkä likainen eläin!

Sitten hän heitti Aikynille ruoaksi luun, joka oli syöty jo loppuun.

Muukalainen etsi Aikynin, joka oli juossut ulos. Hän sanoi tytölle: -Sydämeni kärsii, kun näen, miten sinua kohdellaan huonommin kuin orjaa.

Aikyn katsoi muukalaista lempeästi ja sanoi: -Vieras, eikö sinun maassasi ole naisia, koska säälit minua? Ei minun elämäni ole sen pahempaa kuin muillakaan naisilla. Meidän kohtalomme on tällainen.

Muukalainen vastasi: -Kyllä minun maassani on naisia, mutta he ovat ihmisiä. Aikyn, tule minun mukaani. Vien sinut minun maahani. Siellä sinä opetat minulle samojedien kielen oikein hyvin. Ja jos sinun sielläkin täytyy tehdä työtä, ei sinua ainakaan pahoinpidellä.

Aikyn vastasi vakavana: -On vaikeaa kestää pahoinpitelyä. Heikon naisen sielu vapisee, kun hän kuulee kovia sanoja. Mutta vain siksi, että hän on heikko, että hän on huono. Poro ei saa valittaa, kun ihminen pahoinpitelee sitä. Ei lintu saa valittaa, kun se vangitaan verkkoon. Ei nainen saa valittaa, että hän on orja. Mirgán maksoi minusta paljon. Hän voi teurastaa poronsa, hän voi lyödä koiraansa - eikö hän saa tehdä omaisuudelleen, mitä hän haluaa? Minä en ole varas, en tahdo pettää Mirgánia ja viedä pois sitä, minkä hän ostanut. Mutta jos sinä haluat viedä maahasi jonkun, joka opettaa sinulle samojedin kieltä, ota minun kotoani poika. Hän tulee mielellään, koska täällä hän ei ole kuin rotta. Hän lähtee, minne sinä tahdot.

Muukalainen meni pois, mutta tuli vielä takaisin Mirgánin kylään. Hän aikoi nyt palata kotimaahansa, ja nuori samojedi oli hänen mukanaan.

Taas muukalainen näki, miten huonosti Mirgán kohteli Aikyniä. Ja muukalainen tuli surulliseksi. Hän näki, että Aikynin ruumiissa oli paljon haavoja ja arpia. Hän näytti vanhalta ja heikolta. Hän oli nähnyt naisia orjina ennenkin, mutta Aikyn liikutti häntä eniten.

Muukalaisen reki oli jo valmiina lähtöön. Mirgán oli metsästämässä.

Muukalainen sanoi vielä Aikynille: -Tule, Aikyn, minä maksan Mirgánille 30 poroa. Minä ostan sinut vapaaksi. Sinähän olet hänen orjansa, et hänen vaimonsa. Tule! Minun maassani sinä opit tuntemaan Jumalan, siellä sinusta tulee nuoren miehen vaimo. Siellä sinusta tulee ihminen.

Aikynin silmät loistivat, mutta hän sanoi katse maahan luotuna: -Muukalainen, näin kertovat vanhat tarinamme: kerran eli täällä Urier-niminen tietäjä. Hän oli kaikkein viisain tietäjä. Maa oli hänen mielestään huono ja siksi hän halusi taivaaseen. Hän käski molempia vaimojaan tekemään heille kaikille uudet vaatteet ja poroille uudet valjaat. Uusiin vaatteisiin ei saanut käyttää yhtään vanhaa kangasta. Sitten hän nousi rekeensä, ja molemmat vaimot omiin rekiinsä. Ja porot veivät heitä ylös taivaaseen. Mutta sitten Urier näki, että hänen nuoren vaimonsa poro ei jaksanut nousta ylöspäin, vaan reki meni takaisin maata kohti. Hän kysyi vaimolta ´miksi´ ja vaimo kertoi, että hän oli ommellut pukuunsa nauhan, jonka hän oli ottanut lapsensa kapalosta. Nyt se nauha vetää häntä takaisin maahan. Ja vaimo pyysi, että Urier antaisi hänen mennä takaisin maahan. Ja Urier antoi hänen kääntyä takaisin. Toinen vaimo meni Urierin kanssa taivaaseen. Siellä häneltä ei enää koskaan puuttunut riistaa, ei mitään hyvää.

Sitten Aikyn jatkoi vielä: -Muukalainen, sinä olet viisas kuin Urier. Sinä olet ystävä. Sinun luonasi olisi taivas, mutta Aikynin puvussa on nauha lapsen kapalosta, hän ei voi seurata sinua.

Fredrika Runeberg, Piirroksia ja unelmia

TEHTÄVIÄ:

1. Millaiseen taloon muukalainen saapuu? Mitä siellä tapahtuu?

2. Kerro Aikyn-tytöstä.

3. Miksi Mirgán on niin paha?

4. Miksi muukalainen haluaa Aikynin mukaansa kotimaahansa?

5. Millaiseksi muukalainen kuvaa kotimaansa?

6. Miksi Aikyn ei lähde muukalaisen mukaan?

7. Mitä saat tietää naisen asemasta samojedikulttuurissa?

FAKTAA: Fredrika Runeberg oli Suomen kansallisrunoilija J.L. Runebergin vaimo. Hän oli myös kirjailija, vaikka sai jäädä miehensä varjoon. Fredrika Runeberg oli ensimmäisiä suomalaisia naiskirjailijoita, ja hän on kirjoittanut ensimmäisen suomalaisen historiallisen romaanin “Rouva Katarina Boije ja hänen tyttärensä”. Se ilmestyi vuonna 1858. Hän kirjoitti ruotsiksi.

Fredrika on jäänyt suomalaiseen kulttuuriin mm. siitä, että hän kehitti erikoiset leivonnaiset “runebergin tortut”. Niitä syödään Suomessa helmikuun alussa, erityisesti 5. päivänä. Alkuperäinen resepti on sukusalaisuus, mutta torttujen jäljitelmiä on paljon - joka kaupassa helmikuussa.

SANASTOA:

jäätikkö (jäätikön, jäätikköä; jäätiköitä)

kado/ta

lohkare (lohkareen, lohkaretta; lohkareita)

susi (suden, sutta; susia)

kumarta/a

otsa (otsan, otsaa; otsia)

halveksi/a

kinos (kinoksen, kinosta; kinoksia)

erehty/ä

kohdel/la

pahoinpidel/lä

sielu (sielun, sielua; sieluja)

poro (poron, poroa; poroja)

vangi/ta

verkko (verkon, verkkoa; verkkoja)

teurasta/a

rotta (rotan, rottaa; rottia)

arpi (arven, arpea; arpia)

liikutta/a

tietäjä (tietäjän, tietäjää; tietäjiä)

valjas (valjaan, valjasta; valjaita)

kangas (kankaan, kangasta; kankaita)

reki (reen, rekeä; rekiä)

ommel/la

nauha (nauhan, nauhaa; nauhoja)

puku (puvun, pukua; pukuja)

kapalo (kapalon, kapaloa; kapaloita)

riista (riistan, riistaa; riistoja)

Mika Waltari: Suomalaista rakkautta

-Joo, joo, sanoi ystäväni autonkuljettaja Johansson, -minäkin olen ollut nuori!

Johansson oli reipas ja rehellinen, mies parhaassa iässä. Minäkään en ole vielä liian vanha. Oli melankolinen kevätilta, joka saa ihmisen tuntemaan itsensä yhtä vanhaksi kuin pyramidi. Se nostaa mieleen kaikki ihanat muistot.

Istuimme kahvilassa ja Johansson halusi kertoa omasta elämästään. Minä en olisi jaksanut kuunnella yhtään Johanssonin juttua, sillä minä ajattelin omaa nuoruuttani ja omaa onneani: silloin oli myös kevät.

-Joo, joo, minäkin olen ollut nuori! toisti Johansson ärsyttävän haikeasti. Sitten hän jatkoi: -tässä ammatissa näkee yhtä ja toista, mutta en minä SEN jälkeen ole nähnyt mitään niin kaunista ja hienoa ja niin... --- niin… hän etsi sanoja, mutta ei löytänyt tarpeeksi kuvailevaa sanaa ja siksi hän päätti lauseensa toteamalla vain: -.... sellaista tyttöä.

Hän katsoi minua totisesti: -minä ajoin silloin bussia.

Minä ajattelin nuorta tyttöä, omaa ystävääni, jolla on kiharainen pää. Muistin vielä hänen pienen nenänsä ja suloiset, oi niin suloiset huulensa, jotka olivat puoliksi raollaan. Ah, olisiko siitä jo seitsemän vai kymmenen vuotta? Elämäni ensimmäisestä rakkaudesta.

-Se oli viiden tunnin ajomatka… Johansson jatkoi, -....tie oli paha ja kuoppainen ajaa. Puolimatkassa pysähdyttiin yhteen kaupunkiin ja odotettiin puoli tuntia, jos olisi tullut uusia matkustajia. Silloin kävin myös aina kahvilla. Se oli sellainen pieni, kiva kahvila torin nurkalla ja siellä oli oikein rottinkisia korituoleja, joissa kuljettajan oli hyvä istua. Siihen aikaan me “sohvöörit” olimme herroja.

Minä aloin muistella, miten ihanan nuori olin kerran ollut. Näin HÄNET ensimmäisen kerran kadulla. Kävelin viisi askelta hänen jäljessään ja jokaisella askeleella ihailin häntä: tuota suoraa selkää, pientä nenää ja kiharapäätä. Sitten sain tietää hänen nimensäkin. Joskus seisoin hänen pihassaan monta tuntia ja katsoin yhtä valaistua ikkunaa, jonka luulin olevan hänen ikkunansa. Myöhemmin sain tietää, että se ikkuna ei ollut hänen, vaan erään tyttökoulun opettajan. Hänen ulkonäkönsä on parempi unohtaa...

-Ja siinä kahvilassa oli se tyttö, jatkoi Johansson muistelujaan, - kun minä olin pari kertaa käynyt siinä kahvilassa, niin aloin minä aina odottaa sitä taukopaikkaa, että saisin nähdä sen tytön. Ajoinkin bussia aina liian kovaa, että nopeammin pääsisin siihen kahvilaan puoleksi tunniksi häntä katsomaan. Voi, voi... se oli niin ihana tyttö. En minä osaa häntä kuvailla, mutta jos olisin kirjailija, niin minä kirjoittaisin hänestä runon! Se tyttö oli niin suora, sillä oli tumma tukka, joka meni laineille. Ja se osasi hymyillä: voi, voi, miten se osasi hymyillä ihan

sydämeen asti. Ja kun minä olin muutaman kerran siinä kahvilassa käynyt, niin hän hymyili minulle aina, kun tulin sisään ja tilasin kahvia. Minä olin silloin vielä nuori ja ujo. En osannut puhua; minä tilasin vain tupakkaa ja joskus yskänpastilleja kahvin lisäksi. Ja silloin se tyttö käveli aina minun luokseni ja hymyili minulle. Mutta muutaman kerran minä olin niin rohkea, että uskalsin sanoa:”Nuo tuomipuut alkavat ehkä pian kukkia.” Ja siitä minä olin iloinen monta päivää.

Illalla minä kirjoitin hänestä huonoja runoja, kun katselin tähtiä ikkunastani. Olin silloin onnellinen ja onneton. Sitten tapasin hänet koulujuhlassa ja pyysin hänet tanssimaan kanssani. Tanssin todella huonosti ja kömpelösti, hiki juoksi pitkin selkääni ja kiiltonahkakengät puristivat varpaita. Olin lainannut isoveljeltä smokin, mutta se oli liian iso. Kuitenkin tiesin, että olin hyvin hieno. Ja silloin sain olla häntä lähellä, ja hän hymyili minulle koko ajan. Ja kun tanssin hänen varpailleen, hän vain hymyili ja sanoi, että salissa on ahdasta tanssia. Me menimme tarjoiluhuoneeseen juomaan mehua ja minä ostin hänelle myös leivoksen.

Minä mietin ja mietin, miten voisin hänen kanssaan keskustella. Ja monta kertaa yritin aloittaa, kun vein häntä autolla kotiin. Mutta aina rohkeuteni petti: en tiennyt, mihin voin panna kädet ja jalat, kun hän katsoi minua ja hymyili. Kerran minä sitten uskalsin sanoa hänelle:”Lähtekää, neiti, minun kanssani Helsinkiin, minä maksan matkan.” Tyttö katsoi minua oudosti eikä vastannut mitään. Hän lähti sisähuoneeseen enkä enää nähnyt häntä sinä iltana. Kyllä minä häpesin ja kirosin itseäni. Minä suutuin ja otin kotikylästä toisen tytön, jonka nimi on Anni, ja vein hänet Helsinkiin. Ei meillä hauskaa ollut, vaikka hän halusi pitää minua kädestä ja sanoi ’Juho’ sellaisella äänellä kuin tytöt sanovat, kun heidän sydämensä on ihan vetinen.

Minä muistin, että kerran sain saattaa hänet kotiin. Kotiovella sain pitää häntä vähän aikaa kädestä. Sinä yönä kävelin ympäri kaupunkia ja menin alas satamaan ja katsoin tummaa vettä ja pilviä. Ihmettelin, miten ihminen voi olla niin onnellinen. Hän oli luvannut lähteä minun kanssani Kaivopuistoon kävelemään ja minä sain soittaa hänelle.

Johansson jatkoi kertomustaan: -Sinä kesänä minä lauantai-iltaisin ryyppäsin ja riehuin kylän teillä, mutta aina minä näin mielessäni sen tytön hymyn ja silmät ja tukan, joka meni laineille. Ja kerran minä tein epätoivoisen teon, kun en keksinyt, miten muulla tavalla olisin päässyt hänen lähelleen. -- Niin, minä soitin hänelle ja hän lupasi tavata minut. Hän myöhästyi puoli tuntia ja hänellä oli kova kiire. Ja minä en keksinyt, mistä olisin voinut keskustella hänen kanssaan. Korvani vain soivat ja minä rakastin - todella rakastin - häntä. Niin paljon kuin 16-vuotias osaa rakastaa. --- Ja sitten yhtenä päivänä siellä kahvilassa oli uusi tyttö. Hän oli lyhyt ja hänen nenänsä oli leveä. En pitänyt hänestä yhtään. Kun minä olin kuukauden odottanut sitä oikeaa tyttöä, minä uskalsin kysyä:”Missä on se entinen neiti?” Ja silloin kuulin, että hän oli mennyt naimisiin. Silloin minun sydämeni särkyi. Minä ajattelin, että minusta tulee kommunisti tai että menen Venäjälle tai tapan itseni.

Johansson eli uudestaan niin vahvasti muistojaan, että hänen kätensä olivat nyrkissä. Ja minä ymmärsin hänen tunteensa hyvin. Sillä minä olin tavannut tyttöni vain yhden kerran

eikä hän enää vastannut soittoihini. Hänellä ei koskaan ollut minulle aikaa ja hänen vanhempansa sanoivat aina, ettei hän ole kotona. Ja seuraavassa koulunjuhlassa hän oli hienon Aarni-nimisen pojan kanssa. Aarni oli abiturientti, hän sai ajaa isänsä autoa. Hän istui joka päivä Fazerin kahvilassa ja uskalsi polttaa tupakkaa kadullakin. Kun tyttö tuli minua vastaan kadulla, hän käänsi vain päänsä syrjään ja hymyili poikaystävälleen.

-Ja ajatelkaa: hän oli mennyt naimisiin ihan tavallisen kauppa-apulaisen kanssa! huusi Johansson ja jatkoi: -ja minusta hän olisi saanut oikean autonkuljettajan. Minä mietin sitä monta yötä enkä ymmärtänyt, miksi hän oli tehnyt niin. Kerran minä menin sen miehen luo ja löin häntä kuonoon niin, että nahka lähti rystysistä. Minä tein rumasti, myönnän sen nyt jälkeenpäin. Minä sain sakot ja se helpotti vähän oloani.

Johansson tyhjensi kolpakkonsa. Hän oli lopettanut. Ja minä mietin, että ehkä minunkin olisi pitänyt lyödä sitä miestä. Mutta minä olin arka ja hintelä. Kuitenkin minä olin niin onneton, että minä ostin puukon ja ajattelin, että minä tapan sen Aarnin. Olin niin täynnä tuskaa ja katkeruutta. Koulu, koti, kirjat eivät merkinneet minulle mitään. Mutta onneksi mitään pahaa ei tapahtunut. Viikkojen päästä minä rauhoituin ja unohdin kaiken niin nopeasti kuin 16-vuotias unohtaa.

Johansson ja minä. Me molemmat tunsimme itsemme vanhoiksi kuin pyramidit. Johansson maksoi laskun ja nousi ylös: -Täytyy viedä auto talliin ja mennä taas akan ja lasten luokse.... minä lopulta otin sen Annin.

1934 Waltari: Nainen tuli pimeästä ja muita novelleja

TEHTÄVÄT:

1. Missä miehet tapaavat?

2. Mitä aikaa he muistelevat?

3. Millaisia ovat suomalaiset nuoret miehet tässä novellissa?

4. Kuka oli Anni?

5. Kuka oli Aarni?

FAKTAA: Mika Waltari (synt. 1908) on yksi Suomen tuotteliaimpia ja rakastetuimpia kirjailijoita. Hän on kirjoittanut käsikirjoituksia moniin elokuviin ja kuunnelmiin. Hän kirjoitti

ensimmäiset suomalaiset dekkarit: “Komisario Palmu” -sarjan. Hänen novelleistaan on julkaistu monta kokoelmaa, jotka ovat täynnä humoristisia ja lämpimiä kertomuksia ihmisistä.

Waltarin päätöitä ovat suuret historialliset romaanit, jotka ovat hyvin arvostettuja myös ulkomailla. Kuuluisin hänen romaaneistaan on SINUHE EGYPTILÄINEN (The Egyptian), joka on käännetty useille eri kielille, esim. englanniksi, saksaksi, venäjäksi, kreikaksi, espanjaksi...

Tällä romaanilla Waltari saavutti myös maailmanmaineen. Hän kuoli 1970-luvulla.

SANASTOA:

reipas (reippaan, reipasta; reippaita)

muisto (muiston, muistoa; muistoja)

kuvailla ----> kuvaileva

bussi = linja-auto

kiharainen

huuli (huulen, huulta; huulia)

rako ----> raollaan (=vähän auki)

askele (askeleen, askeletta; askeleita)

= askel (askelen, askelta; askelia)

piha (pihan, pihaa; pihoja)

valo ----> valais/ta ---> valaistu

laine (laineen, lainetta; laineita)

tila/ta

pastilli (pastillin, pastillia; pastilleja)

tuomi (tuomen, tuomea; tuomia)

kukki/a

uskalta/a

kehno

kömpelö

ahdas

leivos (leivoksen, leivosta; leivoksia)

häve/tä

kiro/ta

saatta/a = kulkea mukana = viedä

-----> saatto (esim. hautajaissaatto)

------> saate

ryypä/tä

leveä

myöhästy/ä

särky/ä

tappa/a

nyrkki (nyrkin, nyrkkiä; nyrkkejä)

tunne (tunteen, tunnetta; tunteita)

kuono = naama (=kasvot)

nahka (nahan, nahkaa; nahkoja)

lähte/ä

rystynen (rystysen, rystystä; rystysiä)

ruma ---> rumasti (=epäkohteliaasti)

sakko (sakon, sakkoa; sakkoja)

helpotta/a

olo (olon, oloa; oloja)

tyhjentä/ä

kolpakko (kolpakon, kolpakkoa; kolpakoita)

arka

hintelä

puukko (puukon, puukkoa; puukkoja)

katkeruus (katkeruuden, katkeruutta; katkeruuksia)

rauhoittu/a

talli (tallin, tallia; talleja)

akka (tässä: vaimo)

Aino Kallas: Häät

Sata vuotta sitten vietettiin saarenmaalaisessa talossa häitä. Morsian istui keskellä lattiaa, niin että kaikki näkivät hänen kuumuudesta hohtavat nuoret kasvonsa. Vieraat toivat juuri sillä hetkellä morsiamelle lahjoja. Hän kiitti ja nauroi. Vieraat toivottivat hänelle kaikkea hyvää ja ennustivat kaikenlaista. Ja veri nousi morsiamen poskille.

Mutta morsiamen oli kuuma. Hän halusi lähteä hetkeksi ulos. Kukaan ei huomannut, että hän poistui. Kokit alkoivat pyyhkiä ruokapöytiä ja nurkassa viritettiin viuluja tanssia varten. Morsian pääsi salaa ulos. Hän juoksi pitkin kujaa kaivolle.

Vain sulhanen oli nähnyt, että morsian meni ulos. Hän lähti heti morsiamen perään. Hän tapasi juurivihityn vaimonsa kaivolta juomassa vettä.

- Minun oli niin kuuma, selitti morsian sulhaselleen, kun huomasi hänet.

-Ollaan täällä vähän aikaa, sulhanen pyysi ja istui kaivon kannelle vaimonsa viereen. Vaimo liikutti kättään kaivon kannella ja sitten kaukalossa, johon oli jäänyt vettä. Vedessä ui kolme mehiläistä, jotka alkoivat kiivetä morsiamen kättä pitkin ylös.

- Se pistää sinua! huusi sulhanen, mutta tyttö ei pelännyt, vaan pudotti mehiläiseen ruohikkoon. Morsiamen kasvot loistivat iloa, sillä hänestä oli hauskaa, kun hänen miehensä oli niin huolehtivainen.

He kuulivat häätalosta musiikkia, jota viulut ja säkkipillit vinguttivat. He käänsivät katseensa talosta taivaalle ja näkivät, miten alkukesän aurinko laski pilvettömältä taivaalta.

Kesäinen ilma oli täynnä hyönteisiä, jotka tanssivat ilmassa. Morsiamesta tuntui, että ne lentävät suoraan hänen kasvoilleen, korviinsa, suuhunsa ja silmiinsä. Yhtäkkiä hän tunsi kipeän piston silmässään.

-Hyönteinen lensi silmääni, hän sanoi.

-Älä hiero, minä otan sen pois, sanoi sulhanen kiireesti.

He seisoivat eikä miehen tarvinnut kumartua, sillä he olivat melkein yhtä pitkiä. He katsoivat suoraan toistensa silmiin. Mies etsi hyönteistä ja vei kasvonsa vieläkin lähemmäksi. Hän halusi ottaa hyönteisen pois silmästä kielellään. Ja heidän katseensa sulivat yhteen; hän näki tytön silmien hienot verisuonet ja pienet pisamat tytön nenällä. Se oli miehestä hyvin kaunista. Ja mies alkoi ajatella hääyötä.

Tyttö huomasi sen ja katsoi miestä avoimesti, ilman hämmennystä, valmiina rakkauteen, mutta ilman kiihkoa, rauhallisena ja luottavaisena.

-Mennään sisään, tyttö sanoi ja otti miestä kädestä. Ja he lähtivät taloa kohti.

Kujalla heitä vastaan käveli vanha, kumarainen mies. Hän käveli hitaasti, niin kuin jokainen askel olisi raskas. Nuoret ajattelivat, että mies tulee kuin hautajaisiin. He ihmettelivät, miksi vieras tulee, vaikka häntä ei ollut kutsuttu.

-Hän on moision vanhempi vouti, sanoi sulhanen, - tuo hänelle olutta!

Morsian katsoi vierasta. Tytöstä tuntui, että juuri hänen täytyi viedä vieraalle olutta, ei kenenkään muun. Tyttö lähti ulos hakemaan vieraalle olutta. Hän katsoi taakseen ja hänestä tuntui, että tupa on nyt valoisampi kuin tavallisesti. Hän näki, miten häävieraiden kasvot hehkuivat ikkunassa; jokainen tanssipari näytti punaiselta auringon valossa. Vain vieras mies seisoi varjossa.

Morsian säpsähti yhtäkkiä. Hänestä tuntui, että jotakin raskasta laskeutui hänen päällensä - hänen täytyi istua ja nyyhkyttää - hän ei tiennyt itsekään, miksi häntä pelotti mennä takaisin.

Hän palasi häähuoneen ovelle, mutta hän pysähtyi kynnykselle, niin että olutta läikkyi maahan. Kaikki vieraat väistyivät sivuun ja alkoivat katsoa lattiaa. Soitto lakkasi ja monet naiset alkoivat itkeä. Miehet seisoivat synkkinä.

Tyttö etsi äitiään - äiti oli peittänyt silmänsä huivilla. Isä katsoi maahan. Sulhanen ---- niin, sulhanen katsoi häntä hetken ja käänsi sitten kasvonsa pois.

Isä nousi. Kaikki antoivat hänelle tilaa, niin kuin surulle tehdään. Isä meni kamariin. Tyttö halusi seurata isäänsä ja hänestä tuntuu, että huone on tyhjä. Kaikki vain katsovat häntä. Sitten äitikin nousee ja seuraa tyttöä kamariin, arkana ja itkien.

Ovi sulkeutuu heidän jälkeensä.

-Älä puhu mitään, äiti sanoo isälle.

Mutta isä sanoo: -Sinut on käsketty moisioon yöksi, tyttö.

Tyttö avaa silmänsä. Hänestä tuntuu ihmeelliseltä, että hän vielä hengittää ja elää. Hänessä herää myös voimakas itsesuojeluvaisto. Tyttö sanoo terävästi: -Voi olla käsketty, mutta ei ole vielä menty.

Isä vastaa tympeästi: -Herroilla on oikeus määrätä, ei siinä sinulta mitään kysytä.

Tyttö vastustaa itsepäisesti: -Lähetetään sellainen viesti, että tästä talosta ei tulla.

Isä nauraa kuin lapsen puheille: -Mitä se auttaisi? He ajaisivat meidät vielä kodistamme ulos.

-Mennään sitten tielle koko perhe!

-He veisivät sinut pakolla kuitenkin.

-Mennään tuomarille.

-Ei hän voi sinua auttaa.

-Äiti, mitä sinä ajattelet? tyttö kysyy.

Äiti itkee ja vastaa: -Et sinä ole ensimmäinen etkä viimeinen, lapseni.

Tyttö katsoo vanhempiaan avuttomasti. Hän tuntee, että he molemmat ovat jo alistuneet ja että he eivät yritäkään vastustaa. Tyttö pyytää: -Kutsukaa Jaan tänne!

Kun sulhanen tulee, tyttöä hävettää. Tyttö kuiskaa: -Jaan, voisitko sinä ottaa minut sitten...takaisin?

-Sehän se on ongelma, kun en tiedä, vastaa sulhanen, - minä ottaisin sinut kyllä takaisin, mutta en tiedä, voisinko olla samanlainen enää.

-Niin...kyllä minä sen ymmärrän, sanoo tyttö nöyrästi, - vaikka on niitä muitakin tyttöjä mennyt ja tullut takaisin.

-Toiset voivat mennä ja tulla, mutta sinunlaisesi tytöt eivät palaa.

-Mitä minun sitten pitäisi tehdä? kysyy tyttö tuskaisena.

-En minä vaan tiedä, vastaa mies.

Tyttö katsoo mieheen, mutta tuntuu, kuin sumua olisi heidän välissään. Tyttö etsii miehen kättä, että edes tuntisi hänen läheisyytensä. Mutta sitten hänestä tuntuu, että mies keksi jotakin. Käsi, jota hän puristi, oli kuuma. Hän tunsi, miten näkymätön voima levisi miehestä hänen ruumiiseensa. Tässä kasvoi jotakin kauheaa.... Tytön silmät katsoivat kysyvästi ja hän yritti ymmärtää, mitä mies tahtoi. Tytön silmissä kaikki muuttui hiljaa punaiseksi ja tyttö alkoi vapista. Jokin selittämätön ajatus yhdisti heidät sillä hetkellä. Se ei ollut rakkaus, ei viha - vaan ajatus, joka syntyi samaan aikaan heissä molemmissa.

Mies kumartui ja kysyi: -Uskaltaisitko?

-Uskaltaisin, tyttö vastasi ilman sanoja, katsellaan.

Tuntui kuin sumu olisi hajonnut äkkiä. He näkivät toisensa kirkkaassa valossa ja molempien silmistä näkyi selvä päätös.

-Mutta seuraisitko sinä sitten minua pakkotyöhön Siperiaan? kysyi tyttö.

-Seuraisin sinua joka paikkaan, minne sinua viedään.

-Mutta millä minä hänet..?sanoi tyttö.

-Tällä, sanoi mies ja veti vyöstään varovasti puukon.

He katsoivat toisiaan, eivät niin kuin vastavihityt, vaan niin kuin rikostoverit.

-Meidän hääyömme, sanoi mies.

Tyttö säpsähti, mutta ei liikahtanut. Mutta he molemmat ymmärsivät, ettei heidän hääyöstään tulisi koskaan näin kirkas ja tuoksuva. Se olisi pimeä ja synkkä ja se laskeutuisi Siperian vankileirin yli.

---------- Aino Kallas, Valitut teokset

TEHTÄVÄT:

TAUSTATIETO: moisio = kartano. Novellin tapahtuma-aikaan Virossa oli kartanon isännällä oikeus viettää hääyö morsiamen kanssa, jos tämä kuului kartanon palveluskuntaan.

1. Millainen on sulhasen ja morsiamen suhde?

2. Miksi vanha, kumarainen mies tulee häätaloon?

3. Mitä nuoret päättävät tehdä?

4. Mitä nuorille tapahtuu?

FAKTAA: Aino Kallas (1878-1956) meni naimisiin virolaisen Oskar Kallaksen kanssa ja muutti Viroon. Hän otti novelliensa aiheet Virosta ja kirjoittaa mystisiä ja voimakkaita kertomuksia (kielletystä) rakkaudesta, sorretun kansan vapaudentahdosta ja uhmasta vieraan vallan painoa vastaan.

Kallaksen tunnetuimmat teokset ovat proosaballadit SUDENMORSIAN ja REIGIN PAPPI, jotka on käännetty useille kielille.

SANASTOA

viettä/ä

lahja (lahjan, lahjaa; lahjoja)

ennusta/a

kokki (kokin, kokkia; kokkeja)

pyyhki/ä

nurkka (nurkan, nurkkaa; nurkkia)

virittä/ä

viulu (viulun, viulua; viuluja)

kuja (kujan, kujaa; kujia)

kaivo (kaivon, kaivoa; kaivoja)

kansi (kannen, kantta; kansia)

kaukalo (kaukalon, kaukaloa; kaukaloita)

mehiläinen (mehiläisen, mehiläistä; mehiläisiä)

kiive/tä

pistä/ä

pudotta/a

ruohikko (ruohikon, ruohikkoa; ruohikoita)

huolehtivainen

hyönteinen (hyönteisen, hyönteistä; hyönteisiä)

pisto(s) (piston, pistoa; pistoja)

(pistoksen, pistosta; pistoksia)

hiero/a

lähentä/ä

sula/a

pisama (pisaman, pisamaa; pisamia)

kieli (kielen, kieltä; kieliä)

hämmennys (hämmennyksen, hämmennystä; hämmennyksiä)

kiihko (kiihkon, kiihkoa; kiihkoja)

tupa (tuvan, tupaa: tupia)

olut (oluen, olutta; oluita)

laskeutu/a

suru (surun, surua; suruja)

alistu/a

vastusta/a

sumu (sumun, sumua; sumuja)

näkymätön

levi/tä

ruumis (ruumiin, ruumista; ruumiita)

vapis/ta

seura/ta

vetä/ä

vyö (vyön, vyötä; vöitä)

rikos (rikoksen, rikosta; rikoksia)

säpsähtä/ä